

КАНАДА

УДК 94:327 (73+71)«XX – XXI»

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.04.208-216>

Марина Бессонова,
кандидат історичних наук, доцент,
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

СПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ США ТА КАНАДИ (кінець XX – початок XXI ст.)

***Анотація.** У статті здійснено спробу окреслити основні виклики та загрози національним інтересам наприкінці XX – на початку XXI ст. на прикладі таких країн як США та Канада. Здійснено огляд періоду від часів завершення Холодної війни до сьогодення за двома основними вимірами: ціннісним та географічним. Перший вимір передбачає виявлення основних сутнісних характеристик тих загроз та викликів, що стоять перед зовнішньою політикою США та Канади у контексті базових цінностей, до яких апелюють американські та канадські політики на внутрішній та міжнародній аренах. Другий вимір передбачає окреслення тих основних регіонів, які оцінюються як такі, що становлять небезпеку для США та Канади. Обидві провідні демократичні держави в обґрунтуванні своєї зовнішньої політики поєднують «національні» та «інтернаціональні» цінності, серед яких значну увагу приділяють базовим демократичним та загальнолюдським цінностям. Узагальнено, що основні сучасні небезпеки для обох країн мають здебільшого ціннісний, а не географічний вимір: виклики та загрози національним інтересам вбачаються у таких проявах як тероризм, зміна клімату, розповсюдження ядерної та іншої зброї масового знищення, кібер-атаки, неконтрольована міграція, міжнародна злочинність, неспроможні держави тощо. Зроблено висновок про те, що універсальний характер цінностей, захист яких покладений в основу сучасної зовнішньої політики обох держав, взаємопов'язаний із універсальним характером небезпек, які виникають для американських та канадських національних інтересів.*

***Ключові слова:** США, Канада, зовнішня політика, загрози, виклики, національні інтереси.*

Забезпечення та захист національних інтересів покладено в основу зовнішньополітичної діяльності всіх без виключення країн світу. В умовах глобалізації, основною рисою якої на думку експертів, аналітиків та дослідників є взаємозалежність та взаємопов'язаність країн світу, спільні небезпеки національним інтересам стають тим фактором, що істотно впливає на дії різних держав на міжнародній арені.

Метою даної публікації є спроба окреслити основні виклики та загрози національним інтересам на прикладі таких країн як США та Канада наприкінці XX – на початку XXI ст. Розв'язання цього дослідницького завдання має актуальне та практичне значення. З одного боку, таке узагальнення надає можливість у ретроспективі побачити основні виклики та загрози, які визначали зовнішньополітичну стратегію США та Канади у минулому, з іншого – простежити їх еволюцію у постбіполярний період та виокремити найбільш актуальні для сьогодення.

Проблематика захисту національних інтересів провідних держав світу, зокрема США та Канади, вже достатньо досліджена у сучасній вітчизняній та

зарубіжній історіографії та політології. Втім, порівняльного аналізу та узагальнюючої характеристики спільних загроз та викликів національним інтересам вищеназваних держав не здійснено.

У даній публікації пропонується здійснити огляд періоду від часів завершення Холодної війни до сьогодення за двома основними вимірами: ціннісним та регіональним. Перший вимір передбачає виявлення основних сутнісних характеристик тих загроз та викликів, що стоять перед зовнішньою політикою США та Канади у контексті базових цінностей, до яких апелюють американські та канадські політики на внутрішній та міжнародній аренах. Другий вимір спрямований на окреслення тих основних регіонів, які оцінюються як такі, що становлять небезпеку для США та Канади. Перш, ніж визначити спільні риси, спочатку пропонується розглянути кожну країну окремо.

США

У період біполярного протистояння головною небезпекою для національних інтересів США вважався передусім СРСР. Про це свідчить вся офіційна американська риторика того часу. З огляду на важливе значення ідеології у ті часи – демократичні гасла та ідеї займали особливе місце у зовнішньополітичній риторичі США: демократія фігурувала як одна з базових цінностей, яку треба відстоювати на міжнародній арені. Радянський Союз та його сателіти інтерпретувалися як такі, що становлять загрозу безпосередньо США, західному світу та демократії. З початком перетворень у країнах колишнього «соціалістичного табору» значення демократії для обґрунтування американської зовнішньої політики зросло завдяки універсальності тих цінностей, які вона передбачала, і через те, що нею можна було обґрунтовувати політику в усіх регіонах світу. Тож, починаючи з другої половини ХХ ст. демократична риторика стала невід’ємною та традиційною складовою американської зовнішньої політики, і продовжує бути її характерною рисою на початку ХХІ ст.

Окрім демократії, серед інших цінностей, які найчастіше позиціонувалися як основа американської зовнішньої політики у контексті захисту національних інтересів, варто відзначити як найбільш часто згадувані: права людини, верховенство права, громадянські свободи, які по суті тісно пов’язані із демократією як такою. Американські політики апелювали до того, що американські цінності відображають загальнолюдські цінності, тому США як держава-лідер прагне захищати та підтримувати їх по всьому світу. Звісно, що у кожного очільника Білого дому постбіполярної епохи конкретні виміри загальнолюдських цінностей різнилися. Так, проголошена Б. Обамою підтримка найбільш вразливих до насильства, зловживань та зневаги етнічних та релігійних меншин, людей з інвалідністю, а також сексуальних меншин, переміщених осіб і трудових мігрантів [1, с. 20], не становить пріоритету для його наступника Д. Трампа, якого всередині країни вже у перший рік його президентства різко критикували за те, що він не сповідує американські цінності [2].

Якщо визначити головні небезпеки та загрози для національних інтересів США у їх географічному (регіональному) вимірі, то у період з кінця ХХ до початку ХХІ ст. вони еволюціонували. Так, попри те, що біполярне протистояння мало глобальний характер, і американсько-радянське «суперництво» проявлялося так чи інакше по всьому світу, у 1980-х рр. серед головних «принципових» загроз США називався Радянський Союз. Тим не менш, наприкінці Холодної війни акцентувалася увага і на нових загрозах. Так, Р. Рейган у 1988 р. заявляв про

можливість спалахування війни між певними країнами третього світу, або між ними та однією з наддержав [3]. Його наступник – Дж. Буш-старший, під час президентства якого стався розпад Радянського Союзу та завершення Холодної війни, у 1993 р. підкреслював, що на зміну єдиній загрози (СРСР), що існувала упродовж попередніх 40 років, прийшли багатомірні загрози, які визначалися як більш складні, неоднозначні та взаємопов'язані [4, с. 1]. Так, серед нових вимірів небезпек згадувалися проблеми біженців та мігрантів, питання екології тощо.

Така «неоднозначність» у виокремленні основних загроз та небезпек для національних інтересів США простежувалася упродовж 1990-х рр., аж до подій 11 вересня 2001 р. Історики та політологи по-різному оцінюють той період: версії варіювалися від формування багатополюсного до закріплення монополярного світу. Не було й однозначності серед самих очільників США, які попри проголошене лідерство Америки часто посилалися на невизначеність епохи та її перехідний період. При цьому при окреслюванні потенційних загроз відзначалися як транснаціональні, так і «внутрішні» виміри [5, с. 128]. Так, серед небезпек того часу називалися держави, які ставили під загрозу суверенітет своїх сусідів та/або міжнародний доступ до ресурсів; а також держави, що удосконалювали свої наступальні можливості, включаючи зусилля з отримання або збереження ядерної, біологічної або хімічної зброї (наприклад – Іран, Ірак, Північна Корея) [6, с. 6]. Окрім цього, серед небезпек часто фігурували такі як: неспроможні держави, що розцінювалися як потенційне джерело регіональної нестабільності через ймовірні внутрішні конфлікти та гуманітарні кризи; поширення небезпечних технологій (зокрема нових видів зброї масового знищення); транснаціональні загрози (тероризм, міжнародна злочинність, торгівля наркотиками, незаконна торгівля зброєю, неконтрольована міграція біженців та екологічна шкода); загрози навколишньому середовищу та здоров'ю тощо. Водночас, небезпеки та загрози оцінювалися як ті, що могли бути нанесені безпосередньо Сполученим Штатам, громадянам США та американським військам за кордоном, а також союзникам США [7, с. 2-3].

Початок активної боротьби проти нового геополітичного ворога, яким був оголошений тероризм, сприяв завершенню попереднього «перехідного» етапу «невизначеності» американської зовнішньої політики. Так, у Стратегії національної безпеки (2002 р.) Дж. Буша-молодшого новим виміром глобальних протиріч було виголошено протистояння між демократією та тиранією, цивілізацією та варварством.

Тероризм – як головна небезпека – залишався важливою складовою у системі захисту національних інтересів США упродовж двох термінів президентства як Дж. Буша-молодшого, так і його наступника – Б. Обама. Критика всередині американського політикуму та суспільства щодо намірів Д. Трампа скоротити бюджет Міністерства внутрішньої безпеки (діяльність якого була започаткована після подій 11 вересня 2001 р.), передбачений для попередження тероризму та насильницького екстремізму, вказує на те, що боротьба як з внутрішнім, так і з міжнародним тероризмом залишається нині головним пріоритетом США [8]. Варто зазначити, що попри негативні оцінки спроб Д. Трампа зменшити американську підтримку на міжнародному рівні (як відомо – його головне гасло «*America first*»), такі пропозиції висувалися і його попередниками. Так, Б. Обама, у передмові до своєї першої Стратегії національної безпеки (2010 р.) підкреслював, що жодна держава не може самотужки протистояти новим викликам [9, с. ii], тому

перешкоджання та запобігання таким небезпекам як військові конфлікти, викликані етнічними та релігійними причинами; транспортування наркотиків; міжнародний тероризм; проблеми довкілля, біженців та зростання кількості населення, – має реалізовуватися через співпрацю з іншими центрами сили.

У цілому, після подій 2001 р. нова глобальна загроза – тероризм – змінив підходи до визначення небезпечних регіонів для США. З огляду на те, що терористи можуть становити загрозу будь-де, навіть на території самих США, «географічний» чинник вимірювання безпеки відійшов на другий план [10, с. 141-143].

Канада

Канада, яка до середини ХХ ст. була «тихою країною на околицях глобальних справ» [11], після завершення Другої світової війни активізувалася на міжнародній арені. Тим не менш, варто звернути увагу на наступний момент: специфіка розвитку зовнішньої політики Канади у ХХ ст. полягала у тому, що після виходу з орбіти Великої Британії, вона майже одразу потрапила під вплив іншого сильного союзника – США.

У роки Холодної війни Канада була втягнута у біполярне протистояння, яке для цієї країни фактично розпочалося із так званої «справи Гузенка» (вересень 1945 р.), шифрувальника з радянського посольства в Оттаві. Ігор Гузенко попросив притулку у Канаді та надав канадській стороні докази того, що Радянський Союз створив цілу шпигунську систему у Північній Америці, попри те, що США та Канада були союзниками по антигітлерівській коаліції. Зазначимо, що деякі історики вбачають початок Холодної війни та вибуху антикомуністичної істерії саме у цих подіях [12, с.2-3]. У будь-якому разі, з того часу найбільшою зовнішньою загрозою для національних інтересів післявоєнної Канади, так само, як і для США та інших країн Заходу, вважався Радянський Союз.

Упродовж Холодної війни головними пріоритетами канадської зовнішньої політики були традиційні захист власної території, збереження національного суверенітету, а також забезпечення національних інтересів за кордоном. Основною небезпекою вбачалася потенційна радянська загроза та розв'язання наступної світової війни, збільшення радянських військових можливостей та тенденції зростання міжнародної нестабільності. Означені загрози сприяли залученню Канади до створення НАТО, спільного американсько-канадського Командування повітряно-космічної оборони Північної Америки (НОРАД) [13], участі у тогочасних конфліктах (як, наприклад, війна у Кореї). У всіх проявах біполярного протистояння Канада відігравала здебільшого другорядну роль, перебуваючи в орбіті більш потужного партнера та союзника.

Як результат, координування канадської безпекової політики із США та співпраця в інших галузях мали наслідком формування специфічних відносин між двома країнами. Асиметричне партнерство Сполучених Штатів та Канади ретельно вивчено як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками, тому у даній публікації це питання не буде детально розглядатися. Варто лише згадати, що після Другої світової війни відносини Канади із США були формалізовані у низці двосторонніх та міжнародних угод та структур, і повоєнна співпраця із США інтенсивно відбувалася у таких сферах як політика, економіка, безпека тощо.

Наприкінці ХХ ст. Канада та США були тісно інтегровані в рамках двох угод про вільну торгівлю (двосторонню та тресторонню, за участю Мексики), що призвело до того, що всередині Канади актуальним було питання щодо безпеки з

боку США, які мали істотний вплив на канадську економіку, політику та культуру. Питання ймовірного «поглинання» Канади Сполученими Штатами активно обговорювалося у канадському суспільстві та політикумі, тому можна говорити про те, що окрім СРСР, значну зовнішньополітичну загрозу для Канади становив її найближчий сусід та союзник – США.

З метою уникнення «поглинання» з боку Сполучених Штатів, у канадській зовнішній політиці були визначені такі пріоритети: пошук нових зовнішньополітичних партнерів (диверсифікація зовнішньої політики з метою уникнення «моновекторності», орієнтованої на США) та активна участь у міжнародних організаціях та об'єднаннях (як певна противага Сполученим Штатам). Аби не заглиблюватися у деталізацію цих спроб, які почали здійснюватися з 1970-х рр., пропонуємо ознайомитися з публікацією вітчизняних дослідників Р. Калитчака та О. Антохів-Сколздри, в якій вдало узагальнені теоретичні аспекти позиціонування Канади на міжнародній арені та її еволюцію у постбіполярний період [14, с. 519-523]. Відзначимо лише той факт, що упродовж другої половини ХХ ст. канадська зовнішня політика вибудовувалася у бік багатовекторності. І, хоча із завершенням Холодної війни одна з небезпек (СРСР) зникла, проблема впливу США на Канаду зберігає свою актуальність і дотепер.

Серед основних ціннісних засад, які декларувалися як основа зовнішньої політики Канади, особливе значення мали свобода, лібералізм, верховенство закону, загальнолюдські цінності, принципи моралі, національна єдність та готовність взяти на себе міжнародні зобов'язання. Вперше у систематизованому вигляді це було викладено під час меморіальної лекції у 1947 р. тогочасним Державним секретарем закордонних справ (аналог міністра закордонних справ) та майбутнім прем'єр-міністром Канади Луї Сен-Лораном. У лекції, прочитаній в Університеті Торонто, були окреслені основні принципи та інтереси канадської зовнішньої політики, які визначили її спрямування на наступні десятиліття [15].

На початку ХХІ ст. можна простежити переорієнтацію основних задач зовнішньої політики Канади: такими проголошено не лише забезпечення інтересів усіх канадців, але й захист цінностей, важливих для всього людства. Так, з-поміж ціннісних орієнтирів сучасної канадської зовнішньої політики можна визначити наступні: територіальні цілісність; права людини; демократія; верховенство права; вільна та дружня торгівля [16]. Саме такі пріоритети були названі у червневій промові Міністра закордонних справ Христі Фріленд (2017 р.), виступ якої у Палаті громад Канади викликав бурхливе обговорення у місцевій пресі, політикумі та експертному середовищі. У цій промові була окреслена роль Канади у сучасному світі та визначені основні цілі канадської зовнішньої політики. Деякі експерти та політичні оглядачі оцінили промову Х. Фріленд як ту, що фактично присвячена прощанню з американським лідерством у світі (“*a retirement speech to American global leadership*”) та в якій висловлена позиція: Канада готова бути лідером у міжнародних відносинах [17; 18].

У згаданому виступі міністра закордонних справ Канади також був визначений і узагальнюючий перелік основних загроз та викликів, які постають перед сучасною канадською зовнішньою політикою. Серед них найбільшу увагу приділено таким небезпекам як: зміна клімату та екологічні проблеми; енергетична та інша безпека; боротьба з тероризмом; нерозповсюдження ядерної зброї; проблема міграції тощо [16].

Стотно питання географічного виміру небезпек для сучасних канадських національних інтересів, то варто відзначити той факт, що у першу чергу звертається увага не на конкретний регіон або країну, а на ту загрозу, з якою ця країна чи регіон пов'язані. Наприклад, Китай викликає занепокоєння Канади своїм економічним зростанням (але таку саму увагу щодо швидкого економічного розвитку, збільшення кількості населення, доступу до технологій – привертають і такі регіони як Латинська Америка та Африка), Росія – своєю політикою в Арктиці (хоча існують проблемні питання і з іншими арктичними державами, та, окрім цього, Росія розглядається як держава, яка незаконно привласнила частину території України, тож порушила базові міжнародні правила – недоторканість кордонів та територіальну цілісність), Сирія – проблемами біженців (однак джерела неконтрольованої міграції та підвищення небезпеки проникнення терористів пов'язані і з іншими регіонами) [16].

У цілому, Канада активно долучається до зусиль світового співтовариства у подоланні означених небезпек. Це відбувається як в односторонньому порядку, так і у рамках міжнародних структур. Втім, однією з актуальних проблем залишається питання американського впливу на Канаду.

Таким чином, спільним для вище розглянутих країн є те, що вони обидві відносяться до провідних країн усталеної демократії, в яких основними суспільними цінностями є права та свободи громадян, безпека, верховенство права, демократія. США і Канада як провідні демократичні держави в обґрунтуванні своєї зовнішньої політики поєднують «національні» та «інтернаціональні» виміри. Серед них значну увагу приділяють базовим демократичним та загальнолюдським цінностям, які декларуються не тільки як основа для захисту власних інтересів на міжнародній арені, але і з метою їх підтримки в інших країнах.

В умовах біполярного світу протистояння між «західним» та «східним» блоками мало глобальний характер, тому реальні та потенційні загрози значною мірою для США та меншою мірою для Канади вбачалися майже у всіх регіонах світу. При тому, що головним джерелом небезпеки вважався Радянський Союз, проблеми становили конкретні держави або регіони.

При визначення сучасних небезпек акценти в обох країнах змінилися: головну увагу приділяють не географічному, а здебільшого ціннісному виміру. Так, виклики та загрози національним інтересам вбачаються у таких проявах як тероризм, зміна клімату, розповсюдження ядерної та іншої зброї масового знищення, кібер-атаки, неконтрольована міграція, міжнародна злочинність, неспроможні держави тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що універсальний характер цінностей, захист яких покладений в основу сучасної зовнішньої політики обох держав, тісно взаємопов'язаний із універсальним характером небезпек, які виникають для американських та канадських національних інтересів. Вирішити означені проблеми, які можуть проявлятися локально, але матимуть глобальні наслідки, силами однієї країни – неможливо. Тому у зовнішній політиці обох держав декларується необхідність міжнародної співпраці. Втім, якщо останнім часом США намагаються активніше залучити партнерів, аби розділити з ними відповідальність за ситуацію у світі, то Канада, навпаки, прагне відігравати більш значну роль у міжнародних відносинах та навіть претендувати на роль нового лідера.

Література

1. National Security Strategy. February 2015. [Electronic Resource] – The White House, 2015. – 29 p. – Mode of Access: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf> (last access: November 19, 2017). – Title from the Screen.
2. Weiland N. Does Trump Represent U.S. Values? ‘The President Speaks for Himself,’ Tillerson Says / N.Weiland // The New York Times. – 2017. – 28 August. [Electronic resource] — Mode of Access: <https://www.nytimes.com/2017/08/27/us/politics/trump-tillerson-charlottesville.html> (last access: November 10, 2017). – Title from the Screen.
3. National Security Strategy of the United States. 1988. – The White House, 1988. – 48 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/1988.pdf> (last access: November 18, 2017). – Title from the Screen.
4. National Security Strategy of the United States. 1993. – The White House, 1993. – 26 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/1993.pdf> (last access: November 18, 2017). – Title from the Screen.
5. Бессонова М.М. «Стратегії національної безпеки» як джерела з вивчення актуальних питань зовнішньої політики США / М.Бессонова // Актуальні проблеми всесвітньої історії: конфлікти як складова міжнародних відносин. Збірник наукових праць. – К.: Фенікс, 2014. – С. 124-131.
6. A National Security Strategy for a New Century. 1998. – The White House, 1998. – 61 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/1998.pdf> (last access: November 18, 2017). – Title from the Screen.
7. A National Security Strategy for a New Century. 2000. – The White House, 1999. – 54 p. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/2000.pdf> (last access: November 18, 2017). – Title from the Screen.
8. Kopan T. Domestic terrorism programs would be cut under Trump / Т.Копан // CNN. – 2017. – 1 November. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://edition.cnn.com/2017/10/02/politics/trump-administration-cuts-domestic-terrorism/index.html> (last access: November 21, 2017). – Title from the Screen.
9. National Security Strategy. 2010. – The White House, 2010. – 60 p. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> (last access: November 18, 2017). – Title from the Screen.
10. Бессонова М.М. Стратегії національної безпеки США пост-біполярної епохи: головні регіональні виміри загроз американським інтересам / М.Бессонова // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2013. – Випуск 75 (№ 8). – С. 141-143.
11. Second World War // The Canadian Encyclopedia [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/second-world-war-wwii> (last access: November 12, 2017). – Title from the Screen.
12. Knight A. How the Cold War Began: The Igor Gouzenko Affair and the Hunt for Soviet Spies / A.Knight. – New York: Avalon Publishing group, 2006. – 384 p.
13. A Brief History of NORAD // North American Aerospace Defense Command. Office of the Command Historian. – 2016. – 42 p. [Electronic resource] – Mode of Access: http://www.norad.mil/Portals/29/Documents/History/A%20Brief%20History%20of%20NORAD_May2016.pdf (last access: November 12, 2017). – Title from the Screen.
14. Калитчак Р.Г. Теоретичні аспекти позиціонування Канади на міжнародній арені / Р. Калитчак, О. Антохів–Сколоздра // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 101. – С. 519-523. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_101_139 – Дата звернення: 12.11.2017. – Назва з екрану.
15. The Foundations of Canadian Policy in World Affairs. Duncan & John Gray Memorial Lecture by The Right Honourable Louis St. Laurent, Secretary of State for External Affairs. 13 January 1947. / L. St. Laurent. // Russil Wvong blog. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.russilwvong.com/future/stlaurent.html> (last access: November 15, 2017). – Title from the Screen.
16. Address by Minister Freeland on Canada’s foreign policy priorities. Speech. / C. Freeland // Government of Canada. – 2017. – 06 June. [Electronic resource] – Mode of Access: <https://www.canada.ca/en/global->

affairs/news/2017/06/address_by_ministerfreelandoncanadasforeignpolicypriorities.html (last access: November 20, 2017). – Title from the Screen.

17. Connolly A. Canada must stand up as American leadership withers: Freeland / A. Connolly // *Ipolitics.ca*. – 2017. – June 6. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://ipolitics.ca/2017/06/06/canada-must-stand-up-as-american-leadership-withers-freeland> – (last access: November 17, 2017). – Title from the Screen.

18. Chrystia Freeland on Canada's foreign policy: Full speech. As the U.S. turns inward, Canada's foreign minister pledges openness – and Canadian leadership – on the international stage // *Macleans*. – June 6. – 2017. [Electronic resource] – Mode of Access: <http://www.macleans.ca/politics/ottawa/chrystia-freeland-on-canadas-foreign-policy-full-speech> (last access: November 19, 2017). – Title from the Screen.

References

1. THE WHITE HOUSE (2015) *National Security Strategy*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf> [Accessed 19th November 2017].

2. WEILAND, N. (2017) Does Trump Represent U.S. Values? 'The President Speaks for Himself,' Tillerson Says. *The New York Times* [Online] – 28 August. – Available from: <https://www.nytimes.com/2017/08/27/us/politics/trump-tillerson-charlottesville.html> [Accessed 10th November 2017].

3. THE WHITE HOUSE (1988) *National Security Strategy of the United States*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/1988.pdf> [Accessed 18th November 2017].

4. THE WHITE HOUSE (1993) *National Security Strategy of the United States*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/1993.pdf> [Accessed 18th November 2017].

5. BESSONOVA, M. (2014) "Stratehiyi natsional'noyi bezpeky" yak dzherelo z vvychennya aktual'nykh pytan' zovnishn'oyi polityky SSHA. *Aktual'ni problemy vsesvitn'oyi istoriyi: konflikty yak skladova mizhnarodnykh vidnosyn*. Kyiv, p.124-131.

6. THE WHITE HOUSE (1998) *A National Security Strategy for a New Century*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/1998.pdf> [Accessed 18th November 2017].

7. THE WHITE HOUSE (1999) *A National Security Strategy for a New Century*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/2000.pdf> [Accessed 18th November 2017].

8. KOPAN, T. (2017) Domestic terrorism programs would be cut under Trump. *CNN*. [Online] Available from: <http://edition.cnn.com/2017/10/02/politics/trump-administration-cuts-domestic-terrorism/index.html> [Accessed 21st November 2017].

9. THE WHITE HOUSE (2010) *National Security Strategy*. [Online] Available from: <http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> [Accessed 18th November 2017].

10. BESSONOVA, M. (2013) Stratehiyi natsional'noyi bezpeky SSHA post-bipolyarnoyi epokhy: holovni rehional'ni vymiry zahroz amerykans'kym interesam. *Hileya: naukovyy visnyk*. Kyiv, vol. 75, p.141-143. [Online] Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_75_61 [Accessed 12th November 2017].

11. THE CANADIAN ENCYCLOPEDIA (2015) *Second World War*. [Online] Available from: <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/second-world-war-wwii> [Accessed 12th November 2017].

12. KNIGHT, A. (2006) *How the Cold War Began: The Igor Gouzenko Affair and the Hunt for Soviet Spies*. New York: Avalon Publishing group.

13. NORTH AMERICAN AEROSPACE DEFENSE COMMAND. OFFICE OF THE COMMAND HISTORIAN (2016) A Brief History of NORAD [Online] Available from: http://www.norad.mil/Portals/29/Documents/History/A%20Brief%20History%20of%20NORAD_May2016.pdf [Accessed 12th November 2017].

14. KALYTCHAK, R. & ANTOKHIV-SKOLOZDRA, O. (2015) Teoretychni aspekty pozytsiyuvannya Kanady na mizhnarodniy areni. *Hileya: naukovyy visnyk*. Kyiv, vol. 101, p. 519-523. [Online] Available from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_101_139 [Accessed 12th November 2017].

15. ST. LAURENT, L. (1947) The Foundations of Canadian Policy in World Affairs. *Russil Wvong blog*. [Online] Available from: <http://www.russilwvong.com/future/stlaurent.html> [Accessed 15th November 2017].

16. FREELAND, C. (2017) Address by Minister Freeland on Canada's foreign policy priorities. Speech. *Government of Canada*. [Online] Available from: <https://www.canada.ca/en/global->

affairs/news/2017/06/address_by_ministerfreelandoncanadasforeignpolicypriorities.html [Accessed 20th November 2017].

17. CONNOLLY, A. (2017) Canada must stand up as American leadership withers: Freeland. *Ipolitics.ca*. – [Online] Available from: <http://ipolitics.ca/2017/06/06/canada-must-stand-up-as-american-leadership-withers-freeland> [Accessed: 17th November 2017].

18. MACLEAN'S (2017) Chrystia Freeland on Canada's foreign policy: Full speech. As the U.S. turns inward, Canada's foreign minister pledges openness – and Canadian leadership – on the international stage. [Online] 6 June. – Available from: <http://www.macleans.ca/politics/ottawa/chrystia-freeland-on-canadas-foreign-policy-full-speech> [Accessed: 19th November 2017].

Надійшла до редколегії 02.09.2017

Maryna Bessonova, PhD (history), Senior Research Fellow the State Institution “The Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”

COMMON CHALLENGES AND THREATS TO THE NATIONAL INTERESTS OF THE UNITED STATES AND CANADA (late 20th – early 21st century)

***Abstract.** The article attempts to outline the main challenges and threats to the national interests in the late XXth – early XXIst century on the example of the USA and Canada. A review of the period from the end of the Cold War to the present day in two major dimensions, axiological and geographic, has been carried out. The former is focused on identifying the basic and essential features of those threats and challenges which are distinguished for the American and Canadian foreign policies. This dimension has been analyzed within the context of core values to which American and Canadian politicians appeal on both domestic and international arenas. The latter outlines those major regions detached as menacing the United States and Canada.*

Both leading democratic states combine "national" and "international" values in substantiating of their foreign policy. The basic democratic and universal human values are subject to special attention. It is generalized that the main modern dangers for both countries represent mostly axiological, not geographic dimension. That is why among the main threats to the American and Canadian national interests one can distinguish those as follows: terrorism, climate change, proliferation of nuclear and other weapons of mass destruction, challenges to the cyber-security, uncontrolled migration, international crime, failed states etc. It is concluded that the universal nature of the values, the protection of which is the basis of the current foreign policy of both states, is coherent to the universal nature of the dangers that arise for the American and Canadian national interests.

***Key words:** USA, Canada, foreign policy, threats, challenges, national interests.*

УДК: 94: 329.733 (477+73+71)«1960/1993»

Володимир Бондаренко,
доктор історичних наук, доцент,
Запорізький національний університет

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНОКОЗАЦЬКИЙ РУХ У США І КАНАДІ У 1960 – 1993 РР.

***Анотація.** У статті розглядається актуальна проблема використання військово-політичного досвіду української діаспори у сучасному військовому будівництві України. Досліджується український вільнокозацький рух у 1960 – 1993 рр. у США і Канаді. Аналізуються особливості українського вільнокозацького руху у 60 – 80-х рр. ХХ ст. Визначаються основні напрями діяльності організацій Вільного козацтва у США і Канаді.*